

Kust,

ruimte voor
mensen én vogels

Vogelbescherming
NEDERLAND

1 Kust moet weer ruimte bieden aan mensen én vogels

Er wordt momenteel druk gedacht en gesproken over de toekomst van de Nederlandse kust. Bij die discussies en besluiten moet het besef leven hoe belangrijk de kust is voor de vogels in Nederland en Europa. Waarom is dat zo noodzakelijk - en zo urgent? Omdat het Nederlandse kustgebied een vogelgebied is met een grote internationale reputatie en voor vogels - zonder overdrijven - van mondiaal belang. Omdat de laatste decennia de broed- en verblijfmogelijkheden voor deze vogels drastisch teruggelopen zijn. En omdat we aan de vooravond staan van nieuwe werkzaamheden aan de kust voor veiligheid en economie die ook kansen voor vogels en natuur bieden.

Vogelbescherming biedt graag haar deskundige bijdrage aan de gedachtevorming: een voorstel voor zes samenhangende verbeteringslagen voor de Nederlandse kust. Een programma waarmee het weer een kust kan worden voor vogels en mensen.

Want goede beslissingen kunnen de bijzondere kansen benutten. Terwijl ondoordachte keuzes onomkeerbare gevolgen kunnen hebben voor de natuur in het algemeen, en voor vele vogelsoorten in het bijzonder.

Lepelaar

De grootste lepelaarkolonies zijn te vinden op de waddeneilanden, waar ze veilig zijn voor vossen. Ze foerageren daar niet alleen in polderloten maar vooral op de geulen en prielen van het wad, waar ze garnalen vangen.

Eidereend

Eidereenden foerageren op zee, ook in de diepere delen, waar ze duiken naar schelpdieren. Voor hen zijn een ongestoorde zee- en wadbodem van belang en plekken in het duin waar ze ongestoord kunnen broeden. De soort staat onder druk door een gebrek aan voedsel, met name mosselen.

Ruimte voor mensen en vogels - het programma voor de Nederlandse kust

- 1 Natuurlijke ontwikkelingen weer kans geven - meer dynamiek met stuivende duinen, natte duinvalleien en sluffers.
- 2 Unieke gebieden terughalen - herstel van kweldernatuur
- 3 Getijden binnenlaten - herstel van eb en vloed in de afgesloten zeearmen in de Delta en het Lauwersmeer
- 4 Activiteiten zoneren - meer rust op de stranden dankzij voldoende recreatiezones naast ruimte voor natuur
- 5 Voedselketen herstellen - herstel van schelpdierbanken in de Waddenzee en Delta
- 6 Veilige plekken voor kustvogels - rustige plekken voor kolonies en vluchtplaatsen voor vogels tijdens hoog water

Dit programma zal een forse versterking van de natuur opleveren. En het zal tegelijkertijd een sterke bijdrage leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving en de beleving, voor de mensen in kustgebied en het verre achterland.

Integraal meewegen, en vanaf het begin

Het programma heeft invloed op alle delen van de kust. En het betekent dat er soms grote keuzes gemaakt moeten worden. Daarom kan dit programma niet als toevoeging aan een kustvisie worden aangebracht, maar het moet als integraal onderdeel worden meegenomen. En ook daarom brengt Vogelbescherming Nederland het niet in als commentaar achteraf, maar graag bij het begin van het proces. Het proces op weg naar een zorgvuldige en duurzame kustontwikkeling.

2 Kustontwikkeling: complex en veel belangen

Een goede visie op de toekomstige kust ontwikkelen, dat is een belangrijke en complexe opgave. De kust moet immers bescherming bieden tegen de oprukkende zee, ruimte bieden aan noodzakelijke recreatie, er spelen talrijke economische belangen en er is - niet in de laatste plaats - het grote belang van de natuur en van de vogelstand. Want de Nederlandse kust van wadden, duinen, stranden, delta en de ondiepe Noordzee is van internationaal belang voor miljoenen vogels.

Die kust is de afgelopen 150 jaar als leefgebied voor vogels echter aanmerkelijk verslechterd. Voor sommige soorten is de urgentie hoog: zonder ingrijpen zullen ze het niet redden. Het is daarom noodzakelijk dat we de komende decennia alle kansen benutten om de kust voor vogels aantrekkelijker te maken. Leidraad daarbij is dat er weer meer ruimte voor de natuurlijke ontwikkeling van de kust komt. Bij grote projecten aan de kust, zoals het maken van nieuwe eilanden, pleit Vogelbescherming Nederland voor terughoudendheid en een zeer zorgvuldige toe-

passing van het voorzorgbeginsel: het beginsel dat de overheid geen plannen uitvoert voordat met zekerheid vast staat dat deze geen schade aan de natuur toebrengen.

Feit: de kust is onmisbaar voor vogels van Afrika tot Siberië

Het Nederlandse kustgebied is bij uitstek een vogelgebied, met een grote internationale reputatie. Voor vogels is de Nederlandse kust van mondiaal belang. Als broedgebied van Europees gezien bijzondere soorten, zoals de lepelaar, en soorten van

Scholekster

Broedt niet meer op de te drukke stranden, maar nog wel op de kwelders en schorren. Vindt zijn voedsel op droogvallend wad en in grasvelden van het binnenland. De aantallen gaan hard achteruit. Scholeksters hebben te lijden onder voedselgebrek onder andere door het verdwijnen van mosselbanken.

de Nederlandse Rode Lijst waaronder velduil, dwergstern en strandplevier. De Nederlandse kust is vooral ook een onmisbare pleisterplaats op de grote Oost-Atlantische trekroute. Deze loopt van Siberië, via West-Europa naar Afrika. Kustgebieden als de Waddenzee en de Westerschelde, maar ook het Noordzeestrand zijn op deze route van vitaal belang voor miljoenen vogels. Voor de ene soort als onmisbaar overwinteringsgebied, voor de andere soort de levensreddende voedselstop op zijn reizen van en naar zijn broedgebied.

Dat Nederland belangrijk is voor de levens van zoveel vogels is iets om trots op te zijn, maar het scheidt ook grote verantwoordelijkheid.

Nieuwe kijk op de kust: ruimte voor vogels en mensen

Als ergens in Nederland de vitaliteit van de natuur voelbaar is, dan is het aan de kust. Daar liggen gebieden die nooit helemaal zijn onderworpen aan een of andere vorm van exploitatie. Dat mag een wonder heten, want in Nederland is bijna geen vierkante meter ontsnapt aan menselijk gebruik.

Langs de kust lijkt de Randstad en de hectiek van de economie ver weg. Hier liggen stranden en duinen, wadden, zeearmen en kwelders. Hier zorgt de dynamische invloed van de zee voor een zekere woestheid, pure natuur.

Voor mensen is de kust de plek bij uitstek om uit te waaien en op adem te komen. Voor vogels is het meer dan dat: onze kustnatuur is in al zijn diversiteit een magnifiek gebied voor vogels, met een enorme verscheidenheid aan soorten, uniek in de wereld.

Maar dit bijzondere Nederlandse kustgebied heeft de afgelopen honderdvijftig jaar behoorlijk aan kwaliteit ingeboet. Veel natuurwaarden zijn opgeofferd aan economische activiteiten en de nodige maatregelen voor de kustveiligheid. We zien dit verval duidelijk aan het grote aantal vogelsoorten dat in het kustgebied is achteruit gegaan.

Vogelbescherming Nederland denkt dat het de hoogste tijd is om daar wat aan te doen. Juist nu ontstaan er volop kansen om veel van die verloren kwaliteit terug te halen. De dreigende zeespiegelstijging vraagt immers om ingrijpende aanpassingen. Als we nu kiezen voor natuurlijke oplossingen garanderen we voor mens én natuur een duurzame en veilige toekomst.

De oplossing: meer ruimte voor natuurlijke ontwikkeling van de kust

Het programma van Vogelbescherming Nederland is er in het kort op gericht meer ruimte te bieden voor de natuurlijke ontwikkeling van de kust. Langs de kust zal de natuur meer ruimte moeten krijgen. Wandelende duinen, nieuwe natuurlijke kwelders en schelpdierbanken die slib invangen, verhogen de natuurlijke weerstand van de kust tegen de stijgende zeespiegel. Natuurlijke klimaatbuffers vangen de eerste klappen van de zee op en leveren tegelijkertijd natuur van hoge kwaliteit. Meegroeien en meebewegen met het water waar dat kan, ruimte scheppen voor mensen en vogels waar dat nodig is. Meer ruimte voor natuur betekent nieuwe kansen voor vogels en mensen.

Kanoet

Voor de kanoet zijn de Waddenzee en de Delta van levensbelang. Ze zijn essentiële pleisterplaatsen op zijn reis van en naar de broedgebieden in het hoge noorden. Kanoeten eten kleine schelpdieren zoals nonnetjes, die door de mechanische schelpdiervisserij ernstig achteruit zijn gegaan.

Rosse grutto

De meeste rosse grutto's pendelen tussen hun broedgebieden in Noord-Siberië en de wadgebieden voor de West-Afrikaanse kust. Het Nederlandse kustgebied is op die lange reis die ze maar in enkele etappes afleggen een onmisbare pleisterplaats om te rusten en op krachten te komen. Bovendien is voor een aanzienlijk aantal rosse grutto's het Nederlandse wad het overwinteringsgebied.

3 De bewezen potenties - een levende kust

Iedere buitenlander die Nederland bezoekt, verbaast zich over de enorme diversiteit aan landschappen op zo'n klein oppervlak. Die diversiteit manifesteert zich vooral aan de kust, die de meest uiteenlopende leefgebieden biedt voor allerlei vogels.

De kustwateren: ideaal, ondiep en met droogvallende delen. Nergens langs de Nederlandse kust bereikt het zeewater grote diepten. Bijna overal is het vele kilometers uit de kust nog maar steeds 10 meter diep. De kust biedt dus heel veel ondieptes en bij laag water droogvallende delen, vooral in de Delta en in de Waddenzee. Daar vinden vogels zandplaten om op te broeden en te rusten, slikbanken en mosselbanken om op te foerageren en ondiepe wateren waar het leeft van de garnalen, visbroed, zee-eegels, zeepieren, zeesterren en schelpdieren. Ideale omstandigheden voor honderdduizenden steltlopers als wulpen, scholeksters, kanoeten en bonte strandlopers die bij laag water voedsel vinden op de droogvallende slikken, platen en schelpdierbanken. Eenden

als toppers, eiders, en zwarte zee-eenden duiken naar schelpdieren op de bodem. Sterns, futen, zeekoeten en duikers vangen er visjes.

Het strand: van oudsher veilige fourageerplek

Een belangrijk deel van de kustzone is het strand. Het strand was ooit 's zomers het domein van strandbroeders zoals sterns, plevieren en scholeksters. Bij eb konden ze in de nabijheid van hun nest foerageren op de droogvallende zandbanken en in de ondiepe geulen. De sterns konden vissen in het kustwater achter de branding waar het wemelde van de vis. Dit voor vogels ideale strand is vrijwel verdwenen.

Rotgans

Al vroeg in het najaar komen er honderdduizenden rotganzen vanuit het noorden naar Nederland om er te overwinteren. In vroeger tijden foerageerden ze op zeegras, maar dat is verdwenen. Tegenwoordig grazen de ganzen voornamelijk op de graslanden langs de kust. De conditie die ze hier opdoen is belangrijk voor hun broedsucces in het hoge noorden.

In de winter worden vogels op het strand minder verstoord. Dan wordt vooral de brandingszone intensief bezocht door foeragerende trekvogels en wintergasten: drieteenstrandlopers, steenlopers, scholeksters en meeuwen, die er jagen op schelpdieren, wormpjes en strandvlooiën.

Het duin: ooit open en afwisselende leefgebieden

De duinen bieden een afwisselend landschap vanaf de betrekkelijk kale zeereep tot aan de beboste binnenduinenranden. Er zijn vochtige duinen met duinmeertjes naast opgestoven droge zandhopen. Op een enkele plaats zijn er sluffers, waar de zoute zee bij vloed of alleen bij springvloed het duingebied overstroomt. Het zijn leefgebieden die ideaal zijn voor bijzondere vogels. Dit zijn duingebieden waar tapuiten in konijnenholen broeden en velduilen en blauwe kiekendieven in de vochtige duinvalleien jagen. Vogelbescherming vraagt vooral aandacht voor de vogelsoorten van het open, stuivende duin. Dat biotoop wordt steeds zeldzamer.

De duinen verruigen, met hoge grassen en struiken. Voor de echte duinbroeders als tapuiten en wulpen staat het er slecht voor. Blauwe kiekendief en velduil vind je alleen nog in de duinen op enkele Waddeneilanden.

Kwelders en schorren: unieke natuur

Kwelders en schorren zijn typische producten van kustdynamiek. Ze groeien aan doordat planten als zeekraal en slijkgras slik opvangen, dat door de vloed wordt aangevoerd. Heftige stormen breken delen kwelder weer af.

Kwelders zijn heel bijzondere natuurgebieden en bovendien belangrijke habitats voor vogelsoorten als lepelaars, scholeksters, tureluurs, kluten en velduilen. Er is onderscheid tussen vastelandkwelders en de kwelders van de waddeneilanden. Is er op de laatstgenoemde nog sprake van natuurlijke ontwikkelingen en processen, de vastelandkwelders dreigen te verdwijnen of te ver-ruigen door vermesting en gebrek aan getijdedynamiek.

Tapuit

Een typische vogel van kale open duingebieden. Jaagt daar op insecten. Broedt in konijnenholen. Nu de konijnen gedecimeerd zijn heeft de tapuit een dubbel probleem: er zijn weinig holen en het duin wordt niet meer kaal en open gehouden door de knagers. Alleen in de Noordduinen in de kop van Noord-Holland en wat Waddeneilanden weten konijnen en tapuiten zich te handhaven.

4 Het probleem: de kust is gekanaliseerd

Vooraf de laatste honderdvijftig jaar hebben de kustgebieden voor veiligheid en economie zeer ingrijpende veranderingen ondergaan. Daarbij is veel bijzondere natuur verdwenen met grote gevolgen voor vogels. De kustzone - een van oorsprong breed overgangsgebied - is door bebouwing en steeds intensiever gebruik een smalle kustlijn geworden. In feite is de kust gekanaliseerd. Een terugblik op de ontwikkeling van het kustgebied levert het beeld van een stapsgewijze verandering waardoor de vogels hun leefgebied langzaam gedecimeerd zagen worden.

Duinen - Een bewogen verleden

Al vanaf de Middeleeuwen werden er dijken opgeworpen om het inklinkende land te beschermen en de zeespiegelstijging op te vangen. Na 1850 zijn echter in korte tijd zeer grote veranderingen gekomen. Men begon het stuivende duin vast te leggen. De zee-reep werd beheerd als een stuifdijk om verder aantasting van de kust tegen te gaan.

Later in de negentiende eeuw begon men het belang in te zien van schoon drinkwater in de Hollandse steden. Dat werd gewonnen in de duinen. Vanaf die tijd is de grote verdroging begonnen,

versterkt door de grootschalige aanplant van dennenbomen in de jaren dertig van de twintigste eeuw. Naaldbomen verbruiken namelijk het hele jaar door water en ze drogen het duin uit. Om het verlies aan grondwater te compenseren hebben de waterleidingbedrijven op verschillende plaatsen infiltratiekanalen aangelegd, die gevuld werden met vervuild Rijnwater. Pas sinds kort wordt het water gezuiverd met nieuwe technieken die infiltratie overbodig maken.

Beplanting, stadsuitbreidingen, het graven van het Noordzeekanaal en de vestiging van industrieën zoals de

Nachtegaal

De beste nachtegalengebieden zijn te vinden in de binnenduinen. De nachtegaal broedt graag laag in doornig struikgewas en jaagt op kleine diertjes op een vochtige bosbodem. Een soort die juist profiteert van de 'verstruiking' van het duin.

Kramsvogel

Ontelbaar veel lijsterachtigen, vooral kramsvogels reizen vanaf de vroege herfst langs de kustgebieden. Her en der langs dijken en in duinvalleien vinden ze de bessen van duindoorns, meidoorns en Amerikaanse vogelkers. Door de bessen te eten en de pitten uit te poepen, zaaien ze hun eigen voedselvoorziening langs de kustroutes.

Hoogovens bij IJmuiden, de petrochemische industrie op vogelorado De Beer en reactorcentrum Petten hebben de duinen als vogelgebied steeds verder aangetast.

Het oorspronkelijk open duin raakte steeds meer begroeid met grassen en struiken. Aan de ene kant het gevolg van de 'zure regen', maar ook doordat het duin vrijwel niet meer als graasgebied voor schapen gebruikt wordt. De konijnen, toch al gedeceerd door reeksen konijnenziektes, zijn niet bij machte met hun vraat die verruiging tegen te gaan.

Veel vogels hebben bovendien te lijden van de toegenomen onrust in de duingebieden door recreanten: wandelaars, ruiters, trimmers, hardlopers, mountainbikers. En badgasten, die zich graag koesteren in de warme duinpan. Er zijn wegen, paden en boulevards aangelegd om de aanzwellende stroom van recreanten te plezieren.

Strand - de scholekster broedt er al lang niet meer

De woeste stille stranden van de schoolplaten, waar scholek-

sters, plevieren en sterns konden broeden, ze bestaan niet meer. Misschien alleen nog op een enkele uithoek op een van de waddeneilanden. Het is er te druk met wandelaars, honden en badgasten. En de stranden worden voortdurend vervuild met aangespoelde rommel, geloosd door de scheepvaart. Ooit hebben er scholeksters op de Hollandse stranden gebroed, maar de 'bonte piet' is allang geen strandvogel meer. Het is er echt te druk. De meest typische strandbroedende vogels - dwergstern en strandplevier - staan als respectievelijk kwetsbaar en bedreigd op de Nederlandse Rode Lijst. Ze broeden alleen nog in zeer kleine aantallen in de Waddenzee en Zeeuwse Delta.

Een strakke kust - vaarwel getijdengebieden

Ook de vorm van de totale Nederlandse kustlijn is in de laatste honderd jaar drastisch onder handen genomen en steeds strakker en onnatuurlijker geworden. Aan de ene kant gebeurde dat om nieuw land te winnen en aan de andere kant om de kust als zee-wering te versterken.

De stormramp van 1916 die een groot deel van het Zuiderzeegebied onder water zette, leidde tot de aanleg van de Afsluitdijk. Hiermee verdween een enorm estuarium en leefgebied van kustvogels zoals de bonte strandloper - die sindsdien geen Hollandse broedvogel meer is.

De stormramp van 1953 trof voornamelijk de Delta en omstreken en was, zoals bekend, directe aanleiding tot de Deltawerken. Die hebben Nederland weliswaar waterstaatkundige roem en veiligheid opgeleverd, maar ze maakten wel een einde aan grote getijdengebieden, die zo belangrijk waren voor veel kustvogels.

Biesbosch, Volkerak, Haringvliet, Grevelingen, Markiezaatsmeer zijn voorbeelden van stil gelegde wateren, waar de natuurkwaliteit en het vogelleven hard achteruit zijn gegaan. Met het verdwijnen van eb en vloed verdwenen voedselrijke slikplaten en het zoete water is door onder andere eutrofiering sterk vervuild.

Steeds minder slikken, platen en kwelders

De Oosterscheldedam was een duur compromis tussen veiligheid en behoud van het milieu. Toch is het helaas niet de gedroomde oplossing voor kustvogels gebleken. Door de verminderde stroming in dit voormalige zeegat en onvoldoende aanvoer van zand zijn er veel ondieptes en droogvallende slikplaten verdwenen, vanouds de foerageerplaats voor vogels als bonte strandloper, groenpootruiter en tureluur.

Eerder al, in 1960, werd besloten de Lauwerszee in te dijken. Aldus geschiedde in 1969 en daarmee verdween weer een waardevol estuarium voor kust- en wadvogels.

Intussen nam overal het oppervlak aan kwelders en schorren af, voornamelijk door inpolderingen. Vooral in de noordelijke provincies was het gebruikelijk kweldergebieden in te dijken en te ontwateren. Dat leverde nieuwe landbouwgronden op, maar verkleinde de foerageer- en broedgebieden van kustvogels als kluten en scholeksters.

In de Westerschelde hebben de schorren te lijden onder de steeds verdere uitdieping van de vaargeulen, die het natuurlijke

patroon van de stromingen verstoort en zandplaten, banken en oeverschorren aantast zonder dat er sprake kan zijn van natuurlijk herstel in dit stevig ingedijkte estuarium.

Kwelders kunnen alleen bestaan bij gratie van een zekere dynamiek. Als ze niet geregeld onderhevig zijn aan afslag en overstroming verlanden ze en gaan ze verloren als biotoop voor kweldervogels. Die dynamiek werkt nog steeds bij de kwelders van de Waddeneilanden, maar overal elders wordt hij zeldzaam. Al eerder in de vorige eeuw was een belangrijk wadbiotoop verdwenen: de zeegrasvelden. In ondiepe wateren strekten zich deze onderzeese weilanden uit over vele vierkante kilometers. Dit beschermende groen was het leefgebied van ontelbare (jonge) vissen, garnalen, slakken, wormen en nog veel meer voedseldieren voor vogels. Bijna al die zeegrasvelden zijn door een plantenziekte ten gronde gegaan. Daarmee gingen rijke voedselgebieden verloren.

Een vervuilde zee en minder voedsel voor vogels

In de jaren zestig deed zich een toenemend probleem voor: de vervuiling van zee en wad. In het naoorlogse Nederland werd alles wat economische groei betekende kritiekloos geaccepteerd. De industrie loosde giftige pcb's. De landbouw bediende zich meer en meer van chemische 'gewasbeschermingsmiddelen'. Huishoudens kregen de beschikking over wasmachines, waarin fosfaatrijke wasmiddelen werden gebruikt; het fosfaat kwam via het riool in het oppervlaktewater en in zee terecht. . Daarbij kwam de toenemende scheepvaart op de Noordzee, waar nogal eens wat olie gemorst werd. Het begrip stookolie-slachtoffer deed zijn intrede.

Hoe ernstig de vervuiling was van de zee en de vis die daarin zwom, was vooral te merken aan de grote sterfte onder de diverse soorten sterns. Als soort hoog in de voedselpiramide is hij extra kwetsbaar voor het ophopen van gif in het lichaam. Inmiddels is de vervuiling behoorlijk teruggedrongen - maar zeker nog niet opgelost.

De bodem van een natuurgebied omgeploegd

In de jaren tachtig kondigde zich een nieuwe bedreiging aan: de mechanische schelpdiervisserij. Inmiddels is duidelijk hoe schadelijk dit grootscheepse omploegen van de bodem van de Waddenzee is voor het bodemleven, de structuur van de wadbodem, en voor de voedselvoorraden van wad- en kustvogels. Vooral het overhoop halen van de mosselbanken heeft de natuur grote schade toegebracht. Het zijn de riffen van de Waddenzee, de onmisbare habitats voor allerlei organismen, de rijke voedselbronnen voor veel vogels, en zo belangrijk voor het invangen slik en vastigheid van de bodemstructuur. Vorige eeuw is door

overbevissing bovendien de platte oester uitgestorven in de Waddenzee. In de jaren negentig is de halfgeknotte strandschelp nagenoeg weggevist uit onze zeekustzone. Dit zijn feiten die aantonen dat grote voorzichtigheid geboden is met de visserij van schelpdieren.

Niet alleen schelpdiervisserij was van invloed op het leven en de natuur van de Nederlandse kust. Ook de andere vormen van visserij hebben een negatieve invloed. Zo is de diversiteit afgenomen, en zijn de vissen zowel in aantallen als in grootte de afgelopen decennia drastisch achteruitgegaan.

Strandplevier

Vogel van stille stranden en ondiepe zoutwaterpoelen. Broedt op afgelegen, schelprijke zandplaten. Heeft te lijden van recreatiedrukke en het afkalven van zandplaten.

5 De visie: de kust van de toekomst

Voor de laatste honderdvijftig jaar hebben de kustgebieden voor veiligheid en economie zeer ingrijpende veranderingen ondergaan. Daarbij is veel bijzondere natuur verdwenen met grote gevolgen voor vogels. De kustzone - een van oorsprong breed overgangsgebied - is door bebouwing en steeds intensiever gebruik een smalle kustlijn geworden. In feite is de kust gekanaliseerd. Een terugblik op de ontwikkeling van het kustgebied levert het beeld van een stapsgewijze verandering waardoor de vogels hun leefgebied langzaam gedecimeerd zagen worden.

De problemen en knelpunten voor vogels aan de kust zijn duidelijk: meer druk op het kustgebied, meer bebouwing en infrastructuur, minder variatie in landschappen, minder leefgebieden, minder ruimte, minder soorten. Vogelbescherming Nederland stelt daarom een reeks concrete en haalbare maatregelen voor die de Nederlandse kust een stuk aantrekkelijker maken voor vogels. Dat zal de natuur helpen, maar zeker ook de kwaliteit van leven voor de mensen.

De voorgestelde maatregelen maken de kust niet zoals hij ooit was. We moeten de geschiedenis niet willen terugdraaien. Daarbij

komt de klimaatverandering die om nieuwe antwoorden vraagt. De voorstellen sluiten dan ook aan bij aanpassingen die in verband met de zeespiegelstijging en de grotere pieken in waterafvoer via de rivieren noodzakelijk zijn. Vogelbescherming geeft aan op welke punten en in welke gebieden de natuur meer kansen kan krijgen. Al die plekken zijn op een kaart bijeen gebracht. Een leidraad voor overheden, terreinbeheerders en natuurbeschermingsorganisaties bij het vormgeven van de toekomstige Nederlandse kustnatuur.

Grote stern

Broedt in diverse kolonies op afgelegen plekken. Vist voornamelijk op jonge haring, sprot en zandspiering. Heeft gebrek aan geschikte broedplaatsen in de buurt van de steeds schaarser wordende goede visgronden.

1. Natuurlijke ontwikkelingen weer kans geven - meer dynamiek met stuivende duinen, natte duinvalleien en sluffers.

Natuurlijke zandtransporten via stromingen in de Noordzee spelen een belangrijke rol bij de opbouw van onze kust. Deze zorgen voor de opbouw van strand en duinen en van de ontwikkeling van de Waddenzee. Er zou een einde moeten komen aan het krampachtig vastleggen van de zeereep. De duinen zouden enorm aan aantrekkelijkheid winnen, als juist vlak aan de kust wind en zand weer vrij spel krijgen. Het zal betekenen dat op sommige plaatsen de duinen landinwaarts zullen bewegen. En daar moet dan ruimte voor zijn of gemaakt worden. Het is alleen de vraag in hoeverre de natuurlijke zand- en slibtransporten in staat zullen zijn deze ontwikkelingen en de zeespiegelstijging in de Waddenzee geheel te compenseren. Zandsuppletie die aansluit op het natuurlijke zandtransport is hiervoor nodig.

Waar mogelijk moeten duinen weer dynamische gebieden worden die zich verplaatsen, die ontstaan en verdwijnen. Daarvoor

is het nodig dat op sommige plaatsen naaldbos wordt verwijderd, stuivend zand terugkomt en bijvoorbeeld de stuifdijken op Waddeneilanden verdwijnen. Ook het creëren van sluffers verhoogt de waarde van de duinen voor vogels en natuur.

2. Unieke gebieden terughalen - herstel van kweldernatuur

Het teruggeven van op de zee gewonnen landbouwgrond is in Nederland omstreden. Voor een herstel van de kust en het verkrijgen van nieuwe kwelders en getijdenatuur is het echter wel noodzakelijk. Op een verantwoorde manier ontpolderen zal niet alleen voor prachtige kweldernatuur zorgen, maar ook voor extra veiligheid. Er ontstaat een buffer tussen zee en dijk.

3. Getijden binnenlaten - herstel van eb en vloed in de afgesloten zeearmen in de Delta en het Lauwersmeer

In de afgesloten zeearmen willen we de getijdenwerking terugbrengen. Daardoor ontstaat nieuwe foerageer- en broedgelegenheid. Bovendien draagt dit bij aan het schoner maken van

Velduil

Jaagt ook bij daglicht, in de late middag en vroege schemer. Is thuis in brede duinvalleien zoals de Texelse Slufter en op kwelder-gebieden. De laatste kleine populaties zijn afhankelijk van het aanbod aan (woel)muisen.

vervuilde plassen. Herstel van geleidelijke overgangen tussen zout en zoet zorgt voor unieke en in Nederland vrijwel verdwenen natuur.

4. Activiteiten zoneren - meer rust op de stranden dankzij voldoende recreatiezones naast ruimte voor natuur

Herstel van de rust op essentiële zones langs de kust geeft op het strand broedende vogelsoorten weer een kans. Zonering en differentiatie van menselijke recreatie zorgt dat mensen en vogels optimaal gebruik kunnen maken van de stranden.

5. Voedselketen herstellen - herstel van schelpdierbanken in de Waddenzee en Delta

Herstel en behoud van schelpdierbanken in Waddenzee en Delta, zowel banken die altijd onder water staan als die met laag water droog vallen. Deze schelpdierbanken zijn van groot belang voor de getijdde natuur. Ze zijn een voedselbron voor onder andere vogels en houden slib vast die zorgt voor de opbouw van het systeem.

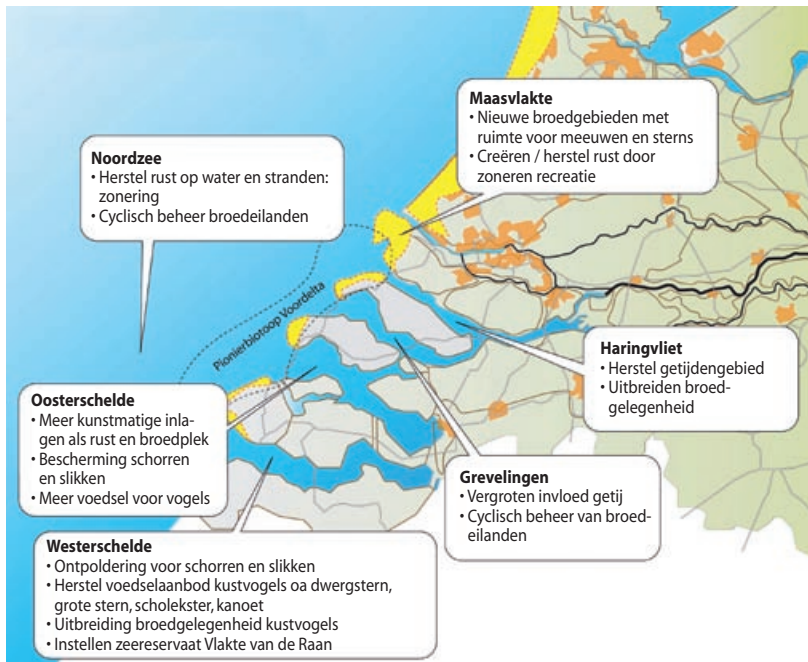
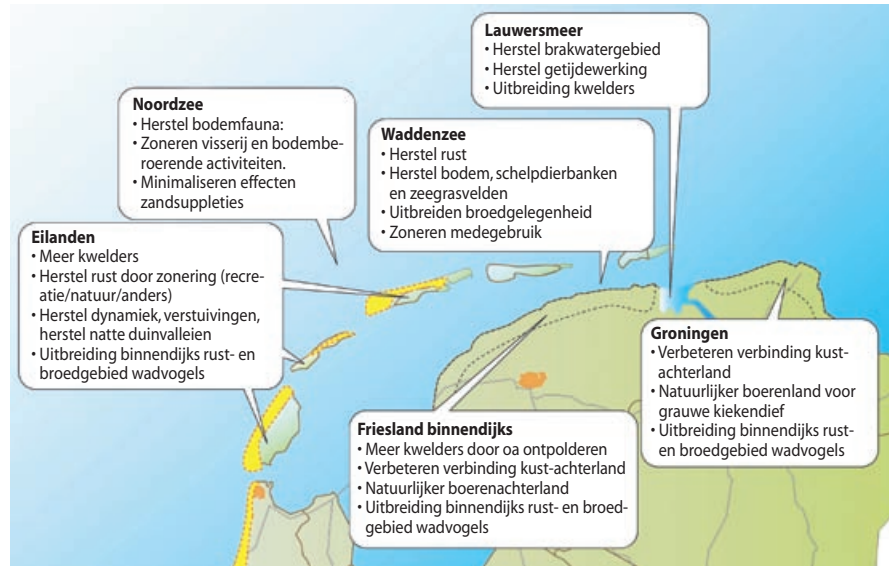
6. Veilige plekken voor kustvogels - rustige plekken voor kolonies en vluchtplaatsen voor vogels tijdens hoog water

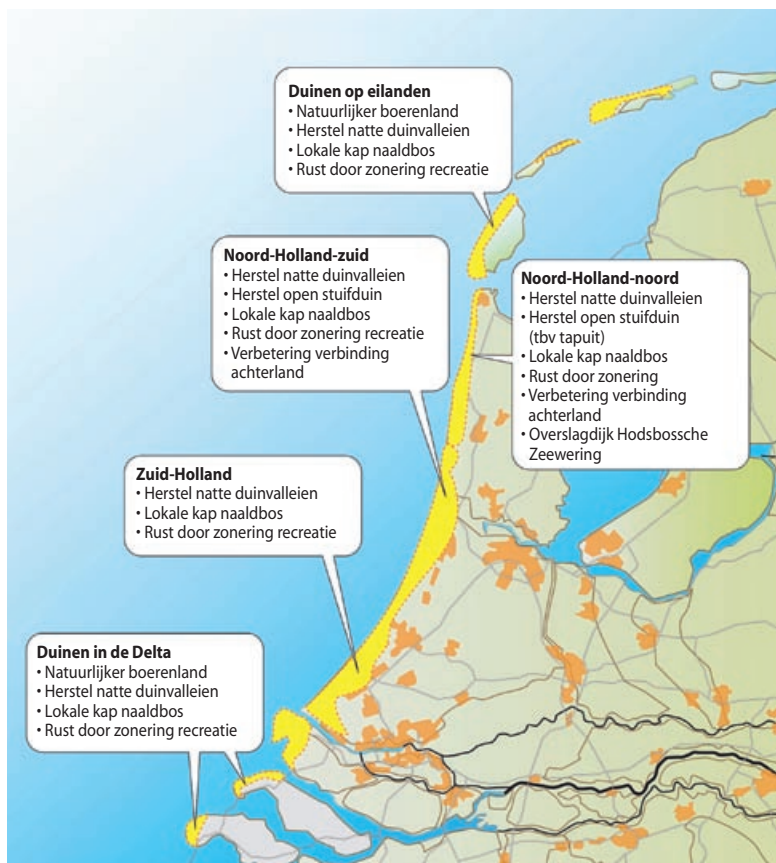
Meer zones van hoogwatervluchtplaatsen die gevrijwaard zijn van verstoring door recreatie en economische activiteiten. Zo geven we de vogels de noodzakelijke rust om tijdens hoog water op krachten te komen.

Blauwe kiekendief

Broedt op de waddeneilanden in het open, droge duin, maar is bezig te verdwijnen. Vermoedelijke lokale oorzaken: verstoring van de nesten door mens en vee. Kan moeilijker muizen vangen doordat het duin verruigt en minder open is.

Colofon

Kust: ruimte voor mensen én vogels; Vogelbescherming Nederland pleit voor het integraal meewegen van het belang voor vogels van de Nederlandse kust bij alle toekomstige ontwikkelingsplannen. Vogelbescherming doet in deze kustvisie een voorstel met zes samenhangende verbeteringslagen voor de Nederlandse kust. Want voor vogels is de kust, van duinen tot delta en van strand tot wad essentieel en van mondiaal belang.

Uitgave

Vogelbescherming Nederland

Met medewerking van

Frans Buisink

Hartog Communicatie, Haarlem

Fotografie

Foto Natura

Bart Breet (voorzijde omslag, grote stern), Do van Dijck (p5, p9),

Danny Ellinger (p15, p16), Marcel van Kammen (voorzijde omslag, kust),

Frans Lanting (p8), Flip de Nooyer (p14), Hans Schouten (p3), Jan Sleurink

(p7), Duncan Usher (p4), Wim Weenink (p11), Konrad Wothe (p13)

AGAMI

Menno van Duijn (achterzijde omslag), Daniele Occhiato (p10),

Arie Ouwerkerk (p7, rosse grutto's)

Vormgeving

Edwin van de Laar Grafisch Ontwerpburo, Breda

Kaarten

Kees Klaver, Badhoevedorp

Druk

Onkenhout Groep, Almere

Papier

Omslag: FSC-mix, 200 gr

Binnenwerk: FSC-mix, 130 gr

Oplage

2.000

© 2008 Vogelbescherming Nederland, Zeist

Niets uit deze uitgave mag worden veelelvoudigd en/of vermenigvuldigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Vogelbescherming Nederland zet zich in voor vogels en hun leefgebieden. Vogels zijn een goede graadmeter voor de kwaliteit van natuur en milieu. Handhaving van hun soortenrijkdom onder natuurlijke leefomstandigheden is een essentiële voorwaarde voor het behoud van de biodiversiteit op aarde. Samenwerking is de sleutel tot succesvolle bescherming. Op regionaal, nationaal en internationaal niveau werkt Vogelbescherming Nederland samen met collega-organisaties, overheden en vele vrijwilligers. Vogelbescherming Nederland is Partner van BirdLife International, wereldwijd actief voor vogels en natuur.

Postbus 925
3700 AX Zeist
tel 030 693 77 00
(Servicecentrum)
www.vogelbescherming.nl
(e-mail via de website)